

SKUPINA: 3
NÁZEV TÉMATU: ŘEČ
VYPRACOVALA: MÓROCZOVÁ PETRA
DATUM: 20.5.2009

ÚVOD

Téma mé seminární práce je řeč. Měla jsem za úkol vypracovat stručný učební text a poté prezentovat v semináři z Psychologie duševního vývoje. Součástí této prezentace byl kromě teoretické části také menší výzkum, který jsem uskutečnila v Mateřské škole Údolní v Brně. Jednalo se o rozhovor alespoň se třemi dětmi různé věkové skupiny s pomocí deseti otázek na nějaké téma, přičemž každému dítěti jsem položila otázky stejné. Jako téma jsem si zvolila téma „JÁ“, tedy spíše otázky směřované na osobnost dítěte, jeho zájmy a koníčky, oblíbená jídla apod.

Součástí výzkumu bylo také hodnocení odpovědí dětí z hlediska vývoje řeči, jejich vyjadřování, slovní zásobu, četnost používaných slovních druhů apod.

V poslední řadě jsem zpracovala tuto seminární práci, ve které jsem použila informace doručené vyučujícím předmětu a které mou seminární práci obohatily o zajímavá a důležitá fakta.

Doufám, že se mi tato práce vydařila a bude dobře sloužit ke studijním účelům.

SKUPINA: 3
NÁZEV TÉMATU: ŘEČ
VYPRACOVALA: MÓROCZOVÁ PETRA
DATUM: 20.5.2009

TEORETICKÁ ČÁST

Lidská řeč

Lidský komunikační systém je jedinečný - z malého množství **fonémů** je možné tvořit tisíce slov a ty spojovat do nekonečného množství vět; rovněž strukturovanost vykazuje velké rozdíly.

Gardner zkoumal, zda je možné naučit šimpanze lidskou řeč; šimpanzice Washoe – 130 posunků a rozuměla ještě většímu počtu a naučila se i generalizovat.

Premack, Rumbaugh a Paterson - posunky, předměty, klávesnice - opice jsou schopny porozumět pojmům podobně jako jim rozumíme my, ale neumějí je spojovat do vět stejným způsobem, trpasličí šimpanzice Kamzi ovládla syntaxi na úrovni dvouletého dítěte a gorila Koko – 1000 znaků označujících slova, domluva jako 5leté dítě

Mozek a řeč

V mozku jsou specializované oblasti na řeč - LH, temporo-okcipitální oblast; **Brockova a Wernickeho oblast**, jejichž poškození vede ke vzniku afázií.

Brockova afázie je kostrbatá řeč, má smysl, ale jen telegrafickou kvalitu, málo morfémů a složitých vět; způsobena narušením syntaktického stadia, možná zpomalený přístup k **významům** slov.

Wernickeho afázie je řeč plynulá, ale naprosto **nesmyslná**, občas vymyšlená slova; narušení na úrovni slov a pojmů, výrazný pojmový deficit.

Druhy řeči

Zevní řeč (mluvená řeč, mluva) se vyjadřuje schopnost člověka užívat sdělovacích prostředků vytvářených mluvidly realizuje se mluvením. *Vnitřní řeč je chápání, uchovávání a vyjadřování myšlenek pomocí slov*, a to nejen verbálně, ale i graficky (četba, písmo) Má složku motorickou (expresivní, výrazovou) a symbolickou (percepční, vnímavou).

Osvojování jazyka

Děti ze všech kultur procházejí stejnou vývojovou sekvencí:

- 1 rok - první slova
- 2 roky - věty ze 2-3 slov
- 3 roky - začínají užívat gramatická pravidla
4. roky - mluví téměř jako dospělý člověk

SKUPINA: 3
NÁZEV TÉMATU: ŘEČ
VYPRACOVALA: MÓROCZOVÁ PETRA
DATUM: 20.5.2009

Neslyšící děti se samy se začnou dorozumívat posunky; užívání se vyvíjí stejně jako u řeči (nejdřív jeden samostatný posunek, pak dva spolu ...).

Kritické období

První měsíce života jsou kr. obdobím pro vyladování se na **fonémy** mateřského jazyka (pochycování melodie řeči).

Pozorování hluchých lidí učících se posunkovou řeč naznačují, že je i kritické období pro učení se syntaxi.

Vývoj řeči z v období novorozenec – mladší školní věk

NOVOROZENEC (do 60 dnů)

- komunikuje s okolím pomocí křiku, mimiky obličeje
- existují různé druhy křiku, které však rozpozná pouze matka novorozence

KOJENEC (2. měsíc – 1.rok)

- dítě dříve překročí „práh porozumění“ než „práh mluvení“, tzn. , že dříve slovům rozumí, než je dokáže vyslovit
- Vývoj řeči kojence podle M. Hradecké
- Novorozenecký křik
- Broukání (od 6. týdne)
 - hra s mluidly, reflexní činnost (broukají i neslyšící děti)
 - ve 3. měsíci reaguje na lidský hlas hrdelními zvuky
 - 4. – 5. měsíc – odposlouchává a napodobuje
- Žvatlání (kolem 6.měsíce)
 - tvoří slabiky (ma – ma)
 - odposlouchává se a koriguje si tímto svá mluidla – plní i komun. fci
 - zdokonaluje se i intonace
 - „prahy“ se prolínají
 - obsah slov je náhodný, podle toho, co dítě zaujme (Astor – chlupatý)
- Smysluplně užívaná slova (12 měsíců)
 - slova mají sdělovací fci (jedno – až dvouslabičná, nesklonná, vícevýznamová, vyjadřují potřeby, přání)
- na dítě hovoříme zvolna, opakovaně, správně artikulujeme, používáme jednoduché krátké věty

SKUPINA: 3
NÁZEV TÉMATU: ŘEČ
VYPRACOVALA: MÓROCZOVÁ PETRA
DATUM: 20.5.2009

BATOLE(1. – 3. rok)

- ještě v 8. měsíci reaguje na intonaci
- na přelomu koj. a bat. období pochopí funkci pojmenovací
- „slovo“ je „jednou z vlastností věci“
- k porozumění pomáhá dítěti situace, ve které se nachází
- ve věku otázek CO TO JE? Se zajímá o „názvy věcí a rozšiřuje si slovník – měli bychom jim na otázky odpovídat, jinak hrozí zpoždění ve vývoji řeči
- nejdříve si osvojuje názvy věcí a živých bytostí
- zvětšuje se počet sloves a přídavných jmen
- na konci tohoto období zná až 1000 slov
- šišlání a ráčkování je běžné
- do 18. měsíce období jednoslovných vět (ham = veškeré jídlo)
- 1,5 – 2 roky období neohebné řeči (dvě a více slov bez správného slovosledu)
- 2. – 3. rok období ohebné řeči (první věty s správným slovosledem)
- tvoření novotvarů (vypínač = točnick)
- uplatňování analogie (zloděj = kradač)
- domýšlení tvarů (jinoch = hoch odjinud)

PŘEDŠKOLNÍ VĚK (4. – 6. let)

- „nemyslí, jak mluví“ = forma vyjadřování předbíhá úroveň myšlení
- významy slov chápe ještě dost volně a široce
- slovní zásobu tvoří konkrétní pojmy, které definují účelem (láhev = pije se z ní, bereme ji na výlet aj.)
- aktivní slovní zásoba vzrůstá z 1000 na cca trojnásobek, tedy 2500 – 3000 slov
- děti rozumí dalším 1000 slovům
- vedle „řeči pro jiné“ mají také „řeč pro sebe“
- (povídání si s plyšovým medvídkem)
- Zlepšuje se stavba vět:
 - 4. roky – období jednoduchých vět
 - 5. let - užívání minulého a budoucího času
 - 6. let – pěti až šestislovné věty
- Výslovnost - Dětská dyslálie (patalvost)
 - příčinou je nezralost motoriky mluvidel a sluchové diference
- v 6. letech má asi 50 % dětí potíže s vyslovováním hlásek Ř, R, S, T, D, N, L

SKUPINA: 3
NÁZEV TÉMATU: ŘEČ
VYPRACOVALA: MÓROCZOVÁ PETRA
DATUM: 20.5.2009

MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK(DĚTSTVÍ, 6. – 12.let)

- dítě nastupuje do školy na základě několika kritérií, která se zjišťují před tímto nástupem
- pokud tato kritéria zcela nesplňuje, může být rodičům dítěte doporučen odklad
- dítě v tomto období užívá až 3000 slov, jednoduchých souvětí bez agramatizmů
- je plně schopno verbální komunikace

Specifika řeči zaměřené na dítě

- přehnaná intonace
- dospělí mluví vyšším hlasem (ženy vyšším než muži)
- jsou zvýrazňována podstatná jména a slovesa a těmto slovům je dán při promluvách k dítěti větší prostor
- zájmena 1. a 2. osoby jsou nahrazovány jmény (podívej, co Pepíček udělal; místo podívej, cos to udělal)
- slovní projev je v pomalejším tempu a přestávky jasně rozdělují výroky a věty
- opakují se stejná slova a větné části (stejný základ, který pomalu rozvíjí)
- těžší hlásky jsou nahrazovány jednoduššími (žádné ř, č, ž)
- omezená slovní rozmanitost
- více zdobnělin
- častěji zapojována omezená slovní zásoba používaná dítětem
- častěji slova konkrétní než abstraktní
- projevuje se správná gramatika a plynulost řeči, a to i u těch dospělých, kteří obvykle správně nemluví
- krátké a srozumitelné věty
- redukce obsahové složitosti řeči
- nejčastěji užívány tázací věty (pobízejí dítě do mluvy), pak oznamovací a pak rozkazovací
- zdůrazňovány nové informace
- **(intuitivní rodičovství, rodiče se přizpůsobují mentální zralosti dítěte – zvýšená empatie → usnadnění vzájemného porozumění a podněcování dítěte k vlastní řečové produkci)**

SKUPINA: 3
NÁZEV TÉMATU: ŘEČ
VYPRACOVALA: MÓROCZOVÁ PETRA
DATUM: 20.5.2009

Rozvoj slovní zásoby

Do 1 roku

Dítě rozumí jednoduchým pokynům a začíná opakovat jednoduchá slova, která slyší.

Do 2 let

Tvoří jednoduché věty, od 2 let se ptá "co je to", rozšiřuje svou slovní zásobu.

Do 3 let

Mluví ve větách, začíná si osvojovat gramatickou stavbu vět, ptá se proč, získává nové kvality slovní zásoby, začíná se tvořit verbální slovní paměť.

4 roky

Dochází ke zpřesnění slovní zásoby a gramatické stavby vět, umí již vyprávět, chápe děje.

Do 6 let

Dítě chápe složité děje, má již velkou slovní zásobu, gramaticky zvládá jednoduchá souvětí.

Vývoj výslovnosti

Do 1 roku - M B P A E I O U D T N J

Do 2 let - K G H CH OU AU V F

Do 3 let - musí zvládnout D T N L Bě Pě Mě Vě

4 roky - dokončuje se Ď ť Ň, začíná vývoj Č Š Ž C S Z R Ř

Do 6 let - zvládá kombinaci Č Š Ž a C S Z

Jazyk, myšlení a kultura

Martin Buber - říká, že **na počátku všeho je vztah.**

Ukazuje na jeho projev v jazyce kultury „primitivní“ – národy, jejichž svět zůstal chudý na předměty. Jazyk je vázán na přítomnost. Základní prvky této řeči = slova v podobě vět, označují většinou celistvost nějakého vztahu.

Příklad: jazyk Zulu - našemu „daleko odtud“ odpovídá: „tam, kde člověk volá: ó matko, jsem ztracen.“

SKUPINA: 3
NÁZEV TÉMATU: ŘEČ
VYPRACOVALA: MÓROCZOVÁ PETRA
DATUM: 20.5.2009

PRAKTICKÁ ČÁST

Úkolem praktické části byl rozhovor se třemi dětmi navštěvující mateřskou školu s deseti otázkami na téma „JÁ“.

DOTAZNÍK

1. Jak se jmenuješ a kde bydlíš?
2. Ve kterém městě bydlíš?
3. Co rád děláš ve volném čase?
4. Co chceš dělat až budeš velký?
5. Co si myslíš, že dělá?
6. Jaká je tvá nejoblíbenější hračka?
7. Které jídlo ti nejvíce chutná?
8. Kam by jsi nejraději jel na výlet?
9. Máš své oblíbené zvíře? Jaké?
10. Kterou knížku nejraději čteš a proč?

OPOVĚDI ZKOUMANÉ MA TĚCHTO DĚTECH:

PEPÍK, 4 ROKY

1. Ahoj. Já jsem Pepík. Čtyři.
2. Na Jánské 22.
3. Tak to bych si nejradši si hrál.
4. Pracovat. Tak třeba hasič.
5. Hasí. Nevím.
6. Hrad. Normální.
7. Sušený maso a takovou rýžu.
8. Na pláž, na vlny. Ale já nemůžu jít na vlny, já se strašně bojím. Já bych radši šel na vodu nebo na bazén.
9. Kočka.
10. Spidermana

SKUPINA: 3
NÁZEV TÉMATU: ŘEČ
VYPRACOVALA: MÓROCZOVÁ PETRA
DATUM: 20.5.2009

TOMÁŠ, 6 LET

1. Jsem Tomáš. Šest.
2. Já nebydlím ve městě. Vesnička je mimo Brno. Doubravník.
3. Hraju si s kamarádka.
4. Hasič.
5. Hasí oheň, zachraňuje lidi z toho domu, který hoří.
6. Legoví panačci s velkýma dírkami.
7. Buchtičky s krémem.
8. Bych se chtěl jet podívat do Prahy.
9. Rybičky. Budu je mít až opravíme obýván.
10. S Pokemonama a Digimonama.

MAGDA, 7 LET

1. Magda. Je mi 7 let.
2. V Brně.
3. Ráda si hraju na počítači hry.
4. Chtěla bych být paní učitelkou.
5. Doma si nejraději hraju s mým hračkou poníkem.
6. Špagetky s rajčatovou omáčkou.
7. Na penzion do skal.
8. Jo. Koníka a poníka.
9. Děti z Bullerbynu. Jsou tam legrácky.

HODNOCENÍ

PEPÍK, 4 ROKY

- jednoslovné i víceslovné věty
- používá slovní druhy přiměřené jeho věku („já“ používá častěji)
- občas nespisovné výrazy a zbytečné přidávání slov

TOMÁŠ, 6 LET

- jednoslovné i víceslovné věty, jedno souvětí
- používá většinou všechny slovní druhy běžné komunikace
- občas nespisovné tvary a místy špatný slovosled

MAGDA, 7 LET

- jednoslovné i víceslovné věty i souvětí

SKUPINA: 3

NÁZEV TÉMATU: ŘEČ

VYPRACOVALA: MÓROCZOVÁ PETRA

DATUM: 20.5.2009

- používá snad všechny slovní druhy
- občas nespisovné a nesprávné tvary

SKUPINA: 3
NÁZEV TÉMATU: ŘEČ
VYPRACOVALA: MÓROCZOVÁ PETRA
DATUM: 20.5.2009

Závěr

Co říci závěrem? Doufám, že tato seminární práce se mi podařila a že bude sloužit jako studijní materiál dobře. Snažila jsem se uvést důležité informace, které by nebyly zbytečné a naopak byly stručné. To se mi snad podařilo i díky studijním materiálům vyučujícího, které tuto práci obohatilo o důležité informace.

Literatura

- ČAČKA, OTTO. Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace. 1. vyd. Brno: nakladatel Jan Šabata, 2000. 377 s.
ISBN 80 – 7239 – 060 – 0
- ŠKUBALOVÁ, TEREZA. Re: Prezentace – doplnění tématu Řeč [elektronická pošta].
Message to: Móroczová Petra [cit. 2009 – 4 - 30]. Osobní komunikace